

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102004/B/2021/36122163607603716

PODNIKANIE S PRÍBEHOM
V KÚPEĽNOM CESTOVNOM RUCHU

Bakalárska práca

2021

Katarína Fecková

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**PODNIKANIE S PRÍBEHOM
V KÚPEĽNOM CESTOVNOM RUCHU**

Bakalárska práca

Študijný program: podnikanie v cestovnom ruchu a službách

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra služieb a cestovného ruchu

Vedúci záverečnej: Ing. Šuterová Viola, PhD.

Bratislava 2021

Katarína Fecková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu na tému Podnikanie s príbehom v kúpeľnom cestovnom ruchu vypracovala samostatne a uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

Katarína Fecková

Pod'akovanie

Týmto by som sa chcela poďakovať vedúcej práce Ing. Viole Šuterovej, PhD., za jej usmernenie, pripomienky a aj odborné a cenné rady, ktoré mi pomohli k spracovaniu bakalárskej práce.

ABSTRAKT

FECKOVÁ, Katarína: *Podnikanie s príbehom v kúpeľnom cestovnom ruchu.*

Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra služieb a cestovného ruchu. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Viola Šuterová, PhD.– Bratislava: OF EU, 2021, počet strán 46.

Cieľom záverečnej práce je na základe analýzy, dostupných údajov, poznania histórie a opísania príbehu kúpeľov Išľa navrhnúť opatrenia na ich obnovenie a zatraktívnenie. Práca je rozdelená do 4 kapitol. Obsahuje 11 obrázkov a 2 tabuľky. Prvá kapitola obsahuje históriu a súčasný stav kúpeľníctva na Slovensku, taktiež obsahuje definície podnikania a venuje sa storytellingu. Druhá kapitola obsahuje hlavný cieľ práce a čiastkové ciele, ktoré pomáhajú dosiahnuť hlavný cieľ práce. V ďalšej časti práce je uvedený postup pri písaní záverečnej práce a metódy skúmania. Praktická časť práce obsahuje históriu a súčasný stav kúpeľov Išľa, analýzu SWOT. Výsledkom riešenia danej problematiky je teoretická možnosť obnovy kúpeľov, ktorej súčasťou sú aj návrhy na ich zlepšenie.

Kľúčové slová:

kúpeľníctvo, podnikanie s príbehom, podnikanie v cestovnom ruchu, kúpele Išľa

ABSTRACT

FECKOVÁ, Katarína: *Business of spa tourism with a story*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of Services and Tourism. – Supervisor: Ing. Viola Šuterová, PhD. – Bratislava: OF EU, 2021, number of pages 46.

The aim of this final thesis is to describe the story of Išlo spa and to propose a suggestion for its renewal and attractiveness based on the available data and knowledge. The thesis is divided into 4 chapters. It contains 11 pictures and 2 tables. The first chapter contains the history and current state of spas in Slovakia, it includes definitions of the business and it is also dedicated to storytelling. In the second chapter we characterize the main and partial goals which help to achieve the main goal of the thesis. The next part discusses the methodology of the work and methods of research. The final chapter deals with the practical part of the final work. This section describes the history and current state of the Išlo spa. The resulting solution is a theoretical possibility of the spa's renewal, which also includes proposals for their improvement.

Key words:

spa, business with a story, business in tourism, spa Išlo

Obsah	
Zoznam ilustrácií a tabuliek	8
Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	10
1.1 Kúpeľníctvo a kúpeľný cestovný ruch	10
<i>1.1.1 Historický vývoj kúpeľníctva v Európe</i>	<i>13</i>
<i>1.1.2 Historický vývoj kúpeľníctva na Slovensku</i>	<i>14</i>
<i>1.1.3 Kúpeľníctvo na Slovensku od 20. storočia</i>	<i>16</i>
<i>1.1.4 Privatizácia slovenských kúpeľov</i>	<i>18</i>
<i>1.1.5 Zaniknuté kúpele</i>	<i>18</i>
<i>1.1.6 Súčasný stav kúpeľníctva na Slovensku.....</i>	<i>21</i>
1.2 Podnikanie s príbehom na Slovensku.....	23
<i>1.2.1 Podnikanie s príbehom – „storytelling“</i>	<i>24</i>
<i>1.2.2 Rodinné podnikanie.....</i>	<i>25</i>
<i>1.2.3 Podpora podnikania v cestovnom ruchu na Slovensku</i>	<i>26</i>
2 Cieľ práce	29
3 Metodika práce	30
4 Výsledky práce a diskusia	31
4.1 Príbeh kúpeľov Išľa.....	31
4.2 Súčasný stav kúpeľov Išľa.....	37
4.3 SWOT analýza Kúpeľov Išľa	38
4.4 Predpoklady rozvoja v danej lokalite.....	40
4.5 Návrhy na obnovu kúpeľov.....	41
Záver	43
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	44

Zoznam ilustrácií a tabuliek

Obrázok 1 : Mapa zaniknutých kúpeľov.....	20
Obrázok 2: kúpele Gánovce v minulosti.....	20
Obrázok 3: kúpele Gánovce v súčasnosti	21
Obrázok 4: mapa klimatických kúpeľov.....	23
Obrázok 5: Gróf Haller	31
Obrázok 6: Budova v areáli kúpeľov Išľa v minulosti	32
Obrázok 7: Gapeľ	33
Obrázok 8: historická fotografia Nižnej Šebastovej	34
Obrázok 9: Reklama na bahenné kúpele v Išli	34
Obrázok 10: Pozvánka do Išle v maďarskom jazyku	35
Obrázok 11: Budovy v areáli kúpeľov Išľa v súčasnosti.....	38
Tabuľka 1: finančné a nefinančné nástroje podnikania	27
Tabuľka 2: SWOT analýza kúpeľov Išľa	38

Úvod

Územie Slovenska, ktoré je v porovnaní s okolitými štátmi rozlohou menšie, je zároveň bohaté na rôznorodé minerálne, ale aj termálne vody a klimatické miesta. Toto bohatstvo využívali už aj naši predkovia, ktorí pozorovali blahodarné, ale aj nepriaznivé účinky prameňov. Postupom času sa v blízkosti prameňov budovali kúpele. Na území Slovenska boli vybudované desiatky kúpeľov. Kúpeľná liečba sa stala súčasťou zdravotnej starostlivosti najmä pre blahodarné účinky na fyzické a psychické zdravie človeka. V súčasnosti sú mnohé kúpele v súkromnom vlastníctve, ale niektoré stále spadajú pod vlastníctvo štátu. S kúpeľníctvom je neodmysliteľne spojené aj podnikanie v cestovnom ruchu a rozprávanie príbehov daných podnikov.

Pre výber témy našej bakalárskej práce sme sa rozhodli z dôvodu, že je niečím iná ako ostatné témy. Umožňuje opísať príbeh kúpeľov, s ktorým sme sa časom zžili vďaka ktorému sme získali zaujímavé informácie ohľadom ich histórie. Ďalším dôvodom bola kreatívna stránka, ktorá je predpokladom pre návrhy na možné obnovenie kúpeľov.

Cieľom záverečnej práce je na základe analýzy, dostupných údajov, poznania histórie a opísania príbehu kúpeľov Iľša navrhnúť opatrenia na ich obnovenie a zatraktívnenie.

V teoretickej časti opisujeme vývoj kúpeľníctva na Slovensku až po jeho súčasný stav, taktiež opisujeme zaniknuté kúpele, ale spomíname aj zaniknuté kúpele, ktoré prešli úspešnou obnovou a momentálne opäť vítajú hostí. V druhej podkapitole sa venujeme podnikaniu na Slovensku. Za dôležité považujeme vysvetlenie pojmu storytelling, na ktorom je založená práca. Taktiež je potrebné definovať rodinné podnikanie, pretože objekt skúmania bol rodinným podnikom. Venujeme sa aj podpore podnikania v cestovnom ruchu na Slovensku, ktoré je potrebné pri obnove zaniknutých kúpeľov.

V praktickej časti práce predovšetkým charakterizujeme kúpele Iľša. Charakteristika pozostáva z priblíženia histórie a opísania príbehu kúpeľov Iľša, taktiež opisujeme ich súčasný stav, na ktorý nadväzuje SWOT analýza daných kúpeľov. V záverečnej časti sme vypracovali návrh a odporúčanie pre ich obnovu a zatraktívnenie.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

„Kúpeľníctvo je neoddeliteľnou súčasťou rekreačného a zdravotného cestovného ruchu, ktorý predstavuje nosný druh cestovného ruchu v SR.“¹ V posledných rokoch sa zdravotná, wellness a lekárska turistika rozrástli a stali sa čoraz dôležitejšími pre mnohé destinácie a ich obyvateľov. To, čo kedysi využívali kráľi, grófovia, umelci, politici alebo iní vysokopostavení ľudia, dnes môžu využívať už všetci bez ohľadu na spoločenské postavenie. Mnohé kúpeľné miesta na svoju slávnu históriu úspešne nadviazali a dnes ponúkajú vynikajúce služby nie iba pre vyvolených.

Liečebné kúpele sú miesta, ktoré sú vybavené príslušnými zdravotníckymi, ubytovacími a stravovacími zariadeniami a v ktorých sa prírodné liečivé zdroje (teda liečivé pramene, bahná, liečivé podnebie a pod.) využívajú na poskytovanie liečebno-preventívnej starostlivosti.

„Kúpeľné miesto je územie obce alebo časť územia obce, na ktorom sa nachádzajú prírodné liečivé zdroje, prírodné liečebné kúpele, kúpeľné liečebne a iné zariadenia potrebné na vykonávanie kúpeľnej starostlivosti,“² ktoré je uznané podľa zákona o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov 538/2005 Z. z.

Kúpeľné mestá sú mestá, ktoré poskytujú kúpeľné miesta, ale klientom v kúpeľoch poskytujú aj množstvo doplnkových aktivít, ako sú bohatá ponuka služieb, infraštruktúra, rekreačné zóny, kultúrne podujatia, športové zariadenia a mnoho ďalších. Vďaka bohatej kvantite kúpeľných miest, obohacujú slovenský cestovný ruch. Podľa Slovenskej agentúry pre cestovný ruch sa v súčasnosti na Slovensku nachádza 30 kúpeľných miest alebo obcí.

1.1 Kúpeľníctvo a kúpeľný cestovný ruch

Slovensko sa zaraďuje medzi najbohatšie krajiny na výskyt liečivých prameňov, minerálnych vôd, termálnych vôd, ale aj bahien, rašelín, peloidov, má aj vhodné

¹ HOLUB Dušan., MAGUROVÁ Hana., KROPAJ Marián. *Legislatíva kúpeľníctva ako súčasti cestovného ruchu v slovenskej republike*. Podľa ŠTĚPÁNKOVÁ K.: *Právo v podnikaní*. Praha: TROAS, s. r. o., 2017, 308s. ISBN 978-80-88055-03-7.

² Terminológia. In: *Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky* [online]. [cit. 8.4.2021]. Dostupné na internete: <https://www.health.gov.sk/?ikz-terminologia>.

klimatické podmienky. Vďaka týmto podmienkam sa na Slovensku nachádza aj niekoľko desiatok kúpeľov. „Za kúpele považujeme také miesta, kde sa prírodné liečivé vody, bahná alebo plyny používajú na sústavné liečenie, vybavené príslušnými kúpeľníckymi, ubytovacími a stravovacími zariadeniami a lekárskou službou.“³

Podľa profesora Dulla je možné charakterizovať kúpele podľa liečivého média, ktoré využívajú. Niektoré kúpele majú od prírody viacero liečivých médií. Ostatné kúpele, ktoré nemali dostatočne široké množstvo prírodných zdrojov, sa museli zamerať na svoj rozvoj kúpeľov pridávaním dodatočných médií alebo zavádzaním rôznych procedúr. Dnes môžeme vidieť v prospektoch kúpeľov širokú ponuku procedúr, z ktorých mnohé nie sú tvorené z pôvodných prírodných látok, ktoré sa v tých kúpeľoch nachádzali. Kúpele si procedúry pridávali k jedinečným kombináciám vlastností minerálnej a termálnej vody, ktoré majú z prirodzeného prameňa. Pri pohľade na dobre fungujúce kúpele sa môže zdať, že využívajú viac umelých funkcií ako tých prirodzených.

V súčasnosti je už veľmi málo pôvodných a prirodzených prameňov. Väčšina súčasných zdrojov liečivých vôd pochádza z umelých vrtov. Kúpeľné zariadenia si dávajú veľký pozor pri plánoch na vytváranie umelých vrtov. V minulosti sa v dôsledku nedbanlivosti poškodili alebo dokonca znečistili prirodzené zdroje vody. Základným znakom, ktorým sa odlišujú jednotlivé kúpele, je zloženie ich prírodného liečivého zdroja, ktorým je zväčša minerálna voda. Každá minerálna voda je charakteristická jedinečným chemickým zložením liečivých zdrojov. Chemické zloženie liečivých zdrojov sa vyvíjalo stáročia a taktiež sú charakteristické aj rozličnou teplotou prameňa.

Liečivý prameň vyviera zo zeme spontánnou, prirodzenou cestou alebo artézskou studňou, čiže umelou výstupnou cestou. Podľa fyzikálneho a chemického zloženia sú prírodné liečivé vody z liečivých prameňov klasifikované podľa podmienok upravených v zákone 538/2005 Z. z. a vyhláske Ministerstva zdravotníctva SR číslo 100/2006 Z. z.. Minerálne vody musia byť v perfektnom hygienickom a mikrobiologickom stave. Taktiež nesmú obsahovať látky alebo preukázať vlastnosti, ktoré by znemožnili využiť ich ako minerálne liečivé vody.

³ DULLA Matúš. a kol.: *Slávne kúpele Slovenska*, 1 vyd. Praha: Foibos, 2015, 308 s. ISBN 987-80-87073-80-3.

Kúpele využívajú vody obsahujúce rôzne druhy a množstvo minerálnych látok, ktoré sa aplikujú na liečbu minerálnym kúpeľom alebo pitnou kúrou. Slovenské liečivé minerálne vody sa, prirodzene, líšia obsahom minerálnych látok. Na Slovensku sa využívajú minerálne vody s rôznym obsahom minerálnych látok, ako sú:

- hydrogénuhličitanové, síranové, uhličité, sírne, jódové, vápenato-horečnaté vody, soľanky a akratotermy.

Najčastejšia minerálna voda je s obsahom 1000 až 2000 mg minerálov v jednom litri. Túto vodu využívajú napríklad zdroje v Bardejovských Kúpeľoch, Piešťanoch, v Nimnici alebo v Dudinciach. Na kúpanie je ideálna teplá voda priamo z prameňa bez nutnosti dodatočného ohrievania. Avšak iba niektoré slovenské kúpele majú teplotu vody podobnú teplote ľudského tela. Ideálnou teplotou vody sa môžu pochváliť v Lúčkach alebo v Rajeckých tepliciach. V Bojniciach, Sklených Tepliciach, Trenčianskych Tepliciach alebo Turčianskych Tepliciach má teplota vody až vyše 50° C. Najteplejšie zdroje vody sú v Piešťanoch, kde teplota dosahuje až 60° C.

Kúpele využívajú liečbu minerálnym kúpeľom alebo pitnou kúrou. Kúpeľná liečba je spojená s terapiami, ktoré sa opakovane aplikujú. Poznáme termálne, minerálne, bahenné terapie a peloidy. Peloidy sú prírodné látky - rašeliny, slatiny a bahná. Svojimi vlastnosťami sa odlišujú podľa miesta ich výskytu, no ich účinky sú veľmi podobné. V súčasnosti sa využívajú vo forme zábalu, obkladu alebo na kúpeľ. Jedna z ich najlepších vlastností, je schopnosť udržať si na pomerne dlhú dobu nemeniacu sa teplotu. Táto vlastnosť je ideálna pri liečebných zábaloch, obkladoch a kúpeľoch. Počas aplikovania peloidických zábalov a obkladov sa prenáša veľké množstvo tepla do tkanív. V mieste kontaktu pokožky so zábalom sa zvyšuje miera prekrvovania. Taktiež dochádza k uvoľňovaniu liečivých minerálnych látok, na ktoré je rašelina skutočne bohatá. Výsledkom je zmiernenie bolesti kĺbov, svalov i chrbtice. Pozitívne účinky sú badateľné aj pri chronických zápaloch či artróze.

Pitná kúra je terapeutický proces využívajúci minerálne vody na hydratáciu, doplnenie minerálov a stopových prvkov. Proces pitnej kúry s liečivou vodou pozostáva z pravidelného pitia liečivej vody v kúpeľných zariadeniach v presne stanovených intervaloch a objemoch. Tento proces sa dá realizovať aj doma zakúpením liečivých vôd. Taktiež je vhodná na udržiavanie regulačnej a funkčnej kondície tráviaceho traktu, obličiek, pečene, žlčníka a močových ciest.

1.1.1 Historický vývoj kúpeľníctva v Európe

Význam a dôležitosť vody si ľudia uvedomovali už od nepamäti. Staroveké národy sa domnievali, že prírodné javy sú prejavom činnosti niektorého božstva. Vo viacerých legendách rôznych národov sa spomína, že voda ma vplyv na vytváranie ľudských životov a celého tvorstva. S civilizačným pokrokom sa začali využívať aj teplé a horúce kúpele. Na začiatku boli kúpele určené na očistu a osvieženie, ale už Hippokrates predpisoval kúpele aj na liečenie. Okrem obyčajných vôd sa na kúpanie a liečenie začali používať aj termálne vody, pri ktorých sa budovali chrámy ako aj kúpeľné zariadenia. Kúpeľná liečba sa zakladala na telesnej očiste a spoznávaní liečivých vlastností termálnych a minerálnych vôd. Už starovekí lekári odporúčali kúpeľ v minerálnych vodách, alebo upozorňovali na škodlivé vplyvy dlho trvajúcich horúcich kúpeľov. Taktiež podľa skúseností a znalosti liečebných výsledkov vedeli rozlíšiť pramene podľa účinkov na danú chorobu alebo zdravotné problémy.

Počas Rímskej ríše malo kúpeľníctvo najväčší rozmach. Rimania stavali prepychové kúpele s veľkou okázalosťou a pompéznosťou. Po zániku Rímskej ríše na dlhšiu dobu upadlo aj kúpeľníctvo v Európe. Veľké pokroky učinila kúpeľná liečba až v 15. storočí, keď sa profesori zamerali na liečebné výsledky a procesy v liečebných kúpeľoch. Panovníci si obľúbili pobyt a liečbu v liečebných kúpeľoch. Na základe ich veľkého záujmu sa k nim pridala aj šľachta. V druhej polovici 15. storočia sa rozvíjali kúpele aj v Uhorsku, teda aj na území Slovenska. Najväčší rozmach zaznamenali termálne pramene, s ktorými je spojený aj vznik kúpeľov Trenčianske Teplice a Piešťany.

V 16. storočí sa začala využívať pitná liečba, najprv ako dodatok ku kúpeľnej liečbe, neskôr ako organická súčasť liečby. Prudký rozvoj kúpeľov, hlavne tých v západnej Európe, zaznamenali v druhej polovici 16. storočia. Obnovovali sa staré kúpele, ktoré vznikli ešte v staroveku, a taktiež pribudli nové. Kúpele začali navštevovať okrem vyššej vrstvy a vládnucej triedy aj obyvatelia strednej a nižšej vrstvy. V druhej polovici 16. storočia sa zaviedli nielen sprchy, ale sa začalo využívať aj liečivé bahno. Lekári sa taktiež zameriavali na vlastnosti liečivých minerálnych vôd a podľa ich výsledkov určovali liečbu. „Azda najväčšiu zásluhu na rozšírení a prehĺbení vedomostí o minerálnych vodách a ich účinkoch mal v prvej polovici 18. storočia nemecký vedec a lekár F. Hoffmann, autor viacerých prác o fyzikálnych a chemických vlastnostiach

minerálnych vôd.“⁴ Ch. W. Hufeland, J. Veter a J. Steinmann neskôr nadviazali na práce a znalosti lekára Hoffmanna. Ich poznatky mali vplyv na literatúru v oblasti balneológie v 18. a 19. storočí v habsburskej monarchii, teda aj na území Slovenska.

Odborníci a lekári v 19. storočí, ktorí sa zaoberali kúpeľnou liečbou, prehodnocovali tradované metódy a názory, dopĺňali ich o nové poznatky z fyziky, chémie alebo medicíny. Týmto prístupom vznikla nová vedecká disciplína balneológia, ktorá sa zaoberá fyzikálnymi vlastnosťami, chemickým zložením a účinkami minerálnych a termálnych vôd na jednotlivé orgány a ľudské telo ako celok. Na konci 19. storočia sa popri základných liečebných úkonoch začali uplatňovať aj pomocné liečebné procedúry, ako napríklad mechanoterapia, liečebný telocvik, elektroliečba, liečba prácou, masáže a podobne. Vďaka týmto procedúram došlo ku značnému zlepšeniu liečebných procesov, prispelo to tiež k vzniku komplexnej kúpeľnej liečby, tak ako ju poznáme v dnešnej podobe. Záujem o analytickú chémiu a takto získané poznatky pomohli lekárom určiť indikácie pre kúpeľnú liečbu rôznych chorôb, a tak bolo na začiatku 20. storočia vybudovaných odhadom 80 kúpeľov, avšak väčšina z nich zanikla po prvej svetovej vojne.

1.1.2 Historický vývoj kúpeľníctva na Slovensku

História slovenského kúpeľníctva siaha až do začiatkov vývinu ľudskej civilizácie. Na území Slovenska sa nachádza veľké množstvo minerálnych a termálnych vôd, ktoré podľa archeologických výskumov využíval už pračlovek. Archeológom sa podarilo nájsť štiepané kamenné nástroje, nádoby a črepy v bezprostrednej blízkosti teplých prameňov. Tento fakt nasvedčuje tomu, že si naši predkovia budovali táboriská pri prameňoch a tieto termálne a minerálne vody využívali.

Po príchode Keltov na naše územie bolo prvýkrát zavedené kúpanie v teplých vodách na znak blahobytu a prepychu. Slovanské kmene po preniknutí na územie terajšieho Slovenska, od 5. až do 8. storočia, využívali hlavne suchý parný kúpeľ. Verili v prírodné božstvá, pred ktorými mali rešpekt a prinášali im obety. Okrem úcty k božstvám mali aj úctu k predkom, ktorým pripravovali kúpeľ. Na brehoch riek sídlili rusalky alebo vodné víly, ktoré sa oddávali tancu. Osadníci ich vnímali ako duše zosnulých, prinášali im obety, preto sa aj jazerá a rieky stali predmetom uctievania.

⁴ MULÍK Ján.: *Dejiny kúpeľov a kúpeľníctva na Slovensku*, 1 vyd. Martin: Osveta, 1981, 183 s. ISBN 70-021-81.

Po usadení slovanského ľudu na našom území začali pomenúvať rieky, jazerá ale aj pramene. Slovania si tiež všímali teplotu prameňov, sírny zápach, ale aj chuť. „Zmienky o teplých a minerálnych prameňoch a ich lokalizácia sa vyskytujú už v prvých písomných dokladoch z nášho územia, teda zo začiatku 12. storočia.“⁵

Najčastejšie pomenovania prameňov bolo podľa ich teploty, preto viaceré pramene dostali pomenovania ako Teplička, Teplá alebo Teplica. Z teploty vody v prameňoch sú odvodené aj niektoré názvy obcí, ako napríklad Liptovská Teplá, Teplička, Trenčianska Teplá atď. Taktiež sa pomenúvali podľa chuti. Pramene s obsahom chloridu sodného, ktorý predstavuje kuchynskú soľ, sú pomenované ako Slaný jarok, Slanica, rieka Slaná. Podľa zlúčenín železa pomenovali potok Železnica, prameň Železná studnička a aj osadu Železnô. Podľa kyslej chuti, ktorú spôsobuje kysličník uhličitý, pomenovali kyselku, kvašnú vodu, ščavicu, ščavu, štiavu, štiavicu, ale aj medokýš. Teplú minerálnu vodu v malých jazierkach alebo zachytenú v jamách miestne obyvateľstvo využívalo na namáčanie konopy, ľanu, ale aj na kúpanie. Močaristé vody so zlým odtokom pomenúvali slatina, slatvina, alebo používali aj názvy sliač, sliače. Podľa týchto názvov boli pomenované aj vznikajúce obce a osady.

„Slovanský ľud poznal minerálne i termálne pramene vody a do istej miery aj ich vlastnosti dávno predtým, ako sa začalo o nich písať, prípadne ako sa začali používať na prípravu liečivých kúpeľov. Pre obdobie od 10. do 15. storočia sa zachovalo o tom málo písomných dokladov, ba o kúpeľnej liečbe takmer nijaké.“⁶ No v povestiach a starých rozprávkach sú zmienky o zázračných liečivých studničkách, ale aj o škodlivých a smrtiacich vodách. Povesti o zázračných účinkoch termálnych a minerálnych vôd vznikli vtedy, keď si ľud nevedel vysvetliť vysokú teplotu vôd a ich liečivú silu. Medzi prvé kúpele možno zaradiť kúpele pri Dolnej Štubni, dnešné Turčianske Teplice. V roku 1351 sa spomína iba prameň s názvom teplucha. V roku 1402 sa už spomína názov *Thermae Thurocienses*, vo voľnom preklade Turčianske teplé kúpele. Možno predpokladať, že išlo o kúpele, ktoré už využívali kúpeľnú liečbu.

⁵ MULÍK Ján.: *Dejiny kúpeľov a kúpeľníctva na Slovensku*, 1 vyd. Martin: Osveta, 1981, 183 s. ISBN 70-021-81.

⁶ Pozri tamtiež.

1.1.3 Kúpeľníctvo na Slovensku od 20. storočia

V prvých rokoch 20. storočia patrilo územie dnešnej Slovenskej republiky pod rakúsko-uhorskú monarchiu. Čo sa týka Uhorska, najväčšia koncentrácia kúpeľov bola na území dnešného Slovenska, a to vďaka neobyčajnému a pestrému zloženiu prírodných liečivých zdrojov. Keďže v tomto období bol na území Slovenska štátnym jazykom maďarský jazyk, ktorý sa povinne vyučoval aj v školách, museli byť pôvodné slovenské názvy pomenované po maďarsky.

Prvá svetová vojna mala veľmi negatívny vplyv na činnosť liečebných kúpeľov, a to nielen na Slovensku, ktoré bolo ešte súčasťou uhorského štátu, ale aj na iné európske štáty. Chudoba a živorenie ľudí znižovalo návštevnosť v kúpeľoch. Ďalší dôvod bol ten, že kúpeľné zariadenia boli počas vojny priradené k zdravotníckym zariadeniam. Ich priestory sa využívali na liečbu zranených vojakov. V dôsledku zanedbanej starostlivosti začali kúpele chátrať a na ich modernizáciu neboli vynaložené dostatočné finančné prostriedky. Slovenské kúpele spadali pod uhorskú správu a jurisdikciu až do konca prvej svetovej vojny.

Po zániku Rakúsko-Uhorska sa Slovensko stalo súčasťou Československej republiky. Všetky slovenské a české kúpele patrili do československého kúpeľníckeho systému, avšak problémom bol zahraničný vplyv. České kúpele spadali pod nemecký vplyv a slovenské pod vplyv Maďarska. Novozriadený úrad pre správu verejného zdravotníctva mal vo vtedajšej dobe ako jednu z hlavných priorít udeliť všetkým kúpeľom na území Československa rovnaké práva a charakter. Slovensko už nepatrilo pod Uhorsko, ale stalo sa plnohodnotnou súčasťou Československa, ktoré získalo späť svoje prírodné bohatstvo v podobe minerálnych a termálnych prameňov a taktiež dedičstvo liečebných kúpeľov. Ministerstvo verejného zdravotníctva nechalo zmapovať kúpele na celom území Československa. Výsledok zmapovania jasne poukazoval na jedinečnosť slovenského územia z pohľadu kúpeľníctva. Celkový počet zaznamenaných kúpeľov bol 84 a z toho 42 na území Slovenska. Tento fakt poukazuje na jedinečnosť slovenského územia z pohľadu kúpeľníctva.

V období druhej svetovej vojny kúpeľníctvo zaznamenalo obmedzený stavebný ruch a len čiastočné renovácie. Nedostatok investícií mal počas vojny za následok devastáciu kúpeľov a takmer celého kúpeľníctva na Slovensku. Po vzniku Slovenského štátu v roku 1939 ministerstvo financií uviedlo v roku 1939 vo vyhláske 28 liečebných

kúpeľov. Vyhláška nespomína ďalšie existujúce kúpele. Dôvod bol zrejme ten, že išlo o kúpele lokálne. Slovenské kúpele boli v porovnaní s českými kúpeľmi početnejšie aj výdatnejšie, keďže na Slovensku sa merala výdatnosť ich prietoku liečivej vody za sekundu, kým v českých kúpeľoch sa merala za minútu.

Počas druhej svetovej vojny sa do slovenských kúpeľov nast'ahovali vojská. V kúpeľoch vznikali nemocnice najskôr pre nemeckých, potom aj pre slovenských vojakov. Škody, ktoré napáchala druhá svetová vojna v oblasti kúpeľníctva, boli značné. Sobranceké kúpele boli zbombardované, Vyhne boli vypálené, iné boli fatálne poškodené, ako napríklad Borová Hora, Baldovce, Sivá Brada, Cigeľka a ďalšie. Skoro všetky kúpele boli zničené, poškodené, dokonca aj rozkradnuté. Niektoré kúpele museli kvôli následkom vojny zmeniť svoju liečebnú funkciu na rekreačno-rehabilitačné kúpele, ako napríklad Byšta, Gánovce, Išľa, Herľany, ale boli aj také, ktoré sa už zo spôsobených škôd napáchaných vojnou nespamätali.

V roku 1947 sa uskutočnilo prvé povojnové stretnutie zamerané na slovenské liečebné kúpele. Účastníci stretnutia prijali rezolúciu o kategorizácii kúpeľov podľa ich hodnôt, výdatnosti liečivých zdrojov a aj vybavenosti kúpeľných zariadení. Vytvorili tri kategórie, a to:

1. kúpele medzinárodného významu.
2. kúpele celoštátneho významu.
3. kúpele miestneho významu.

V roku 1957 vstúpili do platnosti nové smernice o zjednotení kúpeľníctva a riadení kúpeľnej starostlivosti. Ministerstvo zdravotníctva odmietlo iné rezorty v oblasti kúpeľníctva. V období Československej socialistickej republiky bola v roku 1966 zriadená hospodárska jednotka Slovakoterma. ČSSR poskytovala dotácie na zlepšenie stavu už existujúcich kúpeľov.

V 60. rokoch bolo potrebné mnoho kúpeľov opraviť, zrekonštruovať a upraviť znova na celoročnú prevádzku. Taktiež sa pristúpilo k novej výstavbe, ale nie všade a nie naraz. Tieto opravy, ale aj novobudované budovy, prispeli k väčšiemu záujmu o kúpele, najmä po roku 1968.

1.1.4 Privatizácia slovenských kúpeľov

Súčasný stav kúpeľníctva na Slovensku súvisí hlavne s privatizáciou. Po revolúcii v roku 1989 nastalo napätie v oblasti kúpeľníctva, nikto nevedel, ako bude vyzerat' jeho budúcnosť na Slovensku. V roku 1992 Slovakoterma zanikla. Následne sa začali rušiť štátne hospodárske organizácie Československé štátne kúpele a začali sa zakladat' štátne podniky na základe zápisu do obchodného registra. Vytvorenie týchto štátnych podnikov tvorilo východiskový základ pre neskoršiu privatizáciu.

Privatizácia je proces, pri ktorom sa podniky zo štátneho vlastníctva dostávajú do súkromného vlastníctva. Na účel procesu privatizácie bolo v roku 1990 zriadené aj Ministerstvo pre privatizáciu a po splnení úlohy zaniklo v roku 2002. Privatizácia na Slovensku sa uskutočnila v dvoch fázach:

- malá privatizácia – trvala od roku 1991 do roku 1993, prebiehala dražbou a v tejto fáze neboli žiadne prírodné liečivé kúpele privatizované.
- veľká privatizácia – od roku 1991- až po súčasnosť.

„Hlavná privatizačná vlna slovenských liečebných kúpeľov prebehla v rokoch 1995-1997, keď sa uskutočnil prevod majetku štátu do vlastníctva nových nadobúdateľov.“⁷ Privatizovali sa vtedy napríklad kúpele Sliač, Štós, Kováčová, Bojnice, Vyšné Ružbachy a Lučivná. Pre domácich záujemcov boli určené nižšie ceny najlacnejšie boli Liečebné termálne kúpele Sklené Teplice a Kúpele Nimnica, medzi najdrahšie patrili Slovenské liečebné kúpele Trenčianske Teplice a Slovenské liečebné kúpele Piešťany.

Do súkromného vlastníctva prešla drvivá väčšina kúpeľov v roku 1995. Od privatizácie sa očakávala obnova schátraných objektov, investície do obnovy prírodných zdrojov, skvalitňovania služieb a taktiež prílev zahraničných hostí. Privatizáciu nemôžeme pokladať za uzavretý proces. Zmeny vlastníckych vzťahov sa naďalej uskutočňujú reprivatizáciou kúpeľných podnikov.

1.1.5 Zaniknuté kúpele

Ľudia už odnepamäti vyhľadávali miesta, kde si mohli oddýchnuť fyzicky, ale aj psychicky. Ideálnym miestom pre takéto relax sú práve kúpele a ich služby. Tento trend narušili vojny, hospodárske krízy, ale aj politicko-spoločenské zmeny. Po všetkých týchto

⁷ ELIAŠOVÁ Darina.: *Slovenské kúpeľníctvo v 20. storočí*, 1 vyd. Bratislava: EKONÓM, 2009, 201s. ISBN 978-80-225-2887-0.

úskaliach niekoľko desiatok kúpeľov zaniklo, na mnohé z nich si už dnes nikto nespomína, alebo ak áno, tak len matne.

Potočná a Čmorej uvádzajú zaniknuté kúpele na území Slovenska, rozdelené podľa lokality. Medzi zaniknuté kúpele na Slovensku patria:

- V oblasti Bratislavy to sú napríklad Železná studienka, Máriahon, mestské kúpele, pobrežné riečne kúpele na Dunaji.
- V Malokarpatskej oblasti sú to kúpele v Pezinku, kúpele vo Svätom Jure.
- V oblasti Hontu Santovka-Malinovec, kúpele Slatina, kúpele Vyhne.
- Na Pohroní viaceré kúpele v Banskej Bystrici, Borová Hora, Podbrezová, Lučenské Kúpele.
- Na Gemeri kúpele Hodejov, kúpele Jelšava, Leváre, kúpele Revúca, Rožňavské kúpele.
- V Novohradskej oblasti Málinec, Želovce, Hajnáčka.
- V Liptovskej oblasti Korytnica, Liptovský Ján, Kúpele Ľubochňa, Kúpele Železnô.
- V Zemplínskej oblasti Rudník, kúpele Byšta.
- V Užskej oblasti Sobranecké kúpele, kúpele Malčice.
- Na Považí Belušké Slatiny.
- V Abovskej oblasti kúpele Borda, kúpele Herľany, viaceré kúpele v Košiciach.
- Vo Vysokých Tatrách kúpele na Štrbskom plese, Vyšné Hágy, Tatranská Polianka, Nový Smokovec, Starý Smokovec, Tatranská Lomnica, Tatranské Matliare.
- Na Spiši Baldovské kúpele, Čiernohorské kúpele, kúpele Gánovec, kúpele Hniezdne, kúpele Krompachy, Kvetnica pri Poprade, Levočské kúpele, Ľubické kúpele, kúpele Ľubovňa, Novoveské kúpele, kúpele Sivá Brada, kúpele Slatvina, kúpele Smolník, kúpele Vydrník.
- V oblasti Šariša Tatranské Mlynčeky, kúpele Cemjata, kúpele v Cigelke, kúpele Išľa, Kúpele Lipovec, Soľná Baňa, Šarišský Štiavnik.

Na obrázku 1 sa nachádza mapa zaniknutých kúpeľov. Mapa znázorňuje rôzne zaniknuté kúpele naprieč celým územím Slovenskej republiky. Ako sa dá vyčítať z mapy, najviac zaniknutých kúpeľov sa nachádza na východnom Slovensku a najmenej na západnom Slovensku. Na mape sa nachádza značka kúpeľov označená vaničkou.

Obrázok 3: kúpele Gánovce v súčasnosti

Zdroj: www.kupeleganovce.sk

Podobný scenár môže zažiť viacero kúpeľov na Slovensku. Na západnom Slovensku to môžu byť kúpele Grössling, ktoré sa nachádzajú v Bratislave. Tieto kúpele boli zatvorené 25 rokov, počas ktorých iba chátali a pustli. Podľa plánov by mal byť celý areál prístupný verejnosti a bude sa v ňom okrem kúpeľov nachádzať aj knižnica. Ich rekonštrukciou sa vytvorí ďalšie miesto spoločenského života. Tieto plány by sa mali uskutočniť do roku 2025.

Na východnom Slovensku, presnejšie v Košickom kraji, sídlia Turzovské kúpele, ktoré by boli vhodným adeptom na obnovu. Tieto kúpele momentálne vlastní Košický samosprávny kraj. Turzovské kúpele sa nachádzajú neďaleko Gelnice, ktorá patrí medzi najmenej rozvinuté okresy. Od obnovy kúpeľov sa očakáva možný nárast cestovného ruchu a zvýšenie povedomia o tomto meste. Turzovské kúpele víтали hostí od roku 1903, tieto kúpele boli navštevované budapeštianskou a debrecínskou smotánkou. Kúpele upadli po prvej svetovej vojne a odvtedy slúžili ako pionierske tábory, neskôr, ako škola v prírode.

Ako ďalší príklad môžeme uviesť kúpele v Červenom Kláštore, ktoré sa nachádzajú iba pár kilometrov od poľských hraníc. Kúpele vznikli v roku 1820 a boli známe pod názvom Kúpele pod Troma Korunami. Hoci počas prvej svetovej vojny boli značne poškodené, podarilo sa ich zrenovovať, no po druhej svetovej vojne už také šťastie nemali a museli ich zatvoriť. Po viac ako polstoročí chátrania sa im podarilo znovu otvoriť v roku 2012.

1.1.6 Súčasný stav kúpeľníctva na Slovensku

Na Slovensku sa v súčasnosti prevádzkujú kúpele v týchto mestách: Bardejov, Bojnice, Brusno, Červený Kláštor, Dudince, Horný Smokovec, Kováčová, Lúčivná,

Lúčky, Nimnica, Nový Smokovec, Sliach, Štós, Trenčianske Teplice, Sklené Teplice, Číž, Smrdáky, Piešťany, Rajecké Teplice a Turčianske Teplice.

Z ústavov sa na Slovensku prevádzkujú nasledovné: Špecializovaný liečebný ústav Marína, Kúpeľno-liečebný ústav MV SR ARCO, Kúpeľno-liečebný ústav MV SR Družba, Kúpeľno-rehabilitačný ústav Vyšné Ružbachy a ústav MV SR Bystrá.

Na Slovensku sa v prírodných liečivách kúpeľov vyskytujú minerálne vody: zemité vody, alkalické vody, soľné a muriatické vody, síranové a sulfánové vody, sírne vody, železnaté vody, jednoduché kyselky a uhličité vody.

Prírodné liečivé vody podľa prirodzenej teploty pri vyvieraní sa členia na:

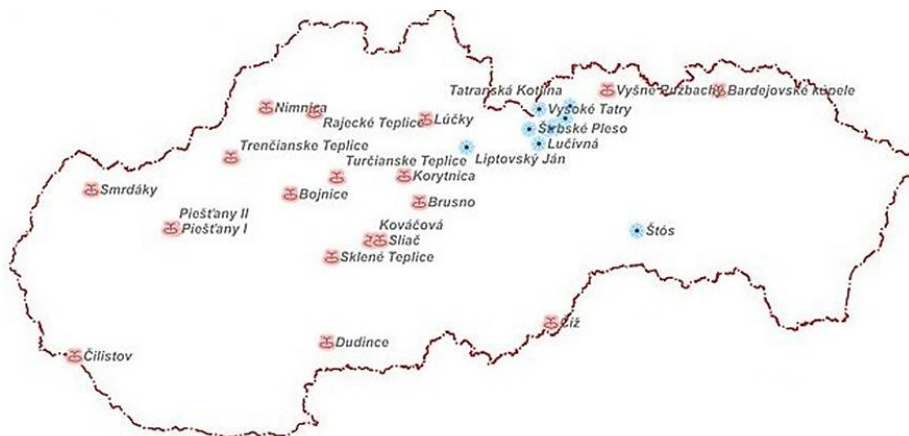
- a) studené s teplotou vody do 20°C.
- b) termálne:
 1. veľmi nízko termálne s teplotou do 20 °C a do 30°C.
 2. nízko termálne s teplotou nad 30°C a do 40°C.
 3. stredne termálne s teplotou nad 40°C a do 70°C.
 4. vysoko termálne s teplotou nad 70°C a do 100°C.
 5. prehriate s teplotou nad 100°C.

Prírodné liečivé vody, ktoré sa vyskytujú na Slovensku, sú hydrogénuhličitanové sodné, hydrogénuhličitanové vápenato-horečnaté, síranové vody sodné, vápenaté, horečnaté, zmiešané hydrogénuhličitanovo-síranové, sírne termálne a sírne studené, uhličité termálne a uhličité studené vody, soľanky termálne a studené, jódové vody a akrototermie.

Podľa využívania prírodného liečivého zdroja rozdeľujeme kúpele na:

- kúpele využívajúce minerálne vody, termálne vody a bahno.
- klimatické kúpele.
- klimatické kúpele rozšírené o speleoterapiu.

Na obrázku 4 sa nachádza mapa klimatických kúpeľov, ktoré sa nachádzajú na území Slovenska. Na mape sú znázornené prírodné liečebné kúpele oranžovou značkou a klimatické kúpele modrou značkou. V rámci polohy sa najviac klimatických kúpeľov nachádza v severnej časti východného Slovenska a prírodné liečivé kúpele sú roztrúsené prevažne na strednom, ale aj západnom Slovensku.

Obrázok 4: mapa klimatických kúpeľov

Zdroj: <https://vedanadosah.cvtisr.sk/>

Prírodné klimatické kúpele sú prírodné liečebné kúpele, ktoré na poskytovanie zdravotnej starostlivosti využívajú vhodné klimatické podmienky vhodné na liečbu ich pacientov.

1.2 Podnikanie s príbehom na Slovensku

Podnik a podnikanie sa radia ku základom existencie a rozvoja trhovej ekonomiky. Na Slovensku definujeme podnikanie podľa obchodného zákonníka Slovenskej republiky ako „sústavnú činnosť vykonávanú samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku.“⁸ Podnikateľ je fyzická alebo právnická osoba ktorá podľa obchodného zákonníka musí byť:

- a) „osoba zapísaná v obchodnom registri.
- b) osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia.
- c) osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov.
- d) fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.“⁹

Podniky cestovného ruchu pôsobia ako podniky služieb, ktoré sú zamerané na uspokojenie potrieb spotrebiteľa. Tieto podniky spadajú pod produktívne sociálne systémy, ktoré hospodária na vlastný účet a preberajú na seba podnikateľské riziko. Podniky cestovného ruchu, ktoré produkujú tovary aj služby, sú produktívnymi

⁸ KUČEROVÁ, Jana., ŠMARDOVÁ Ľudmila.: *Podnikanie v cestovnom ruchu*, 1 vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, 208 s. ISBN 978-80-8168-396-1.

⁹ Pozri tamtiež.

systemami, ktorými uspokojujú potreby hlavne konečných a inštitucionálnych spotrebiteľov. Podniky cestovného ruchu, kde v každom podniku cestovného ruchu pôsobí ľudský faktor, patria ku sociálnym systémom v rámci organizačnej štruktúry. Osoby pracujúce v podniku cestovného ruchu majú vzťahy so zákazníkmi, ale aj vzťahy mimo podnikov, ako sú napríklad rodina, priatelia a podobne.

Podnik vo svojej podstate nie je len ekonomickým, výrobným, sociálnym technickým a organizačným systémom, ale mal by prejavovať aj sociálnu a environmentálnu stránku, ktorá by rešpektovala platnú legislatívu. Podnik by mal podnikáť spoločensky zodpovedne voči všetkým subjektom, s ktorými prichádza do interakcií, aj s internými, ako sú zamestnanci, ale aj s externými, ako sú konzultanti a podobne. Medzi podniky, ktoré uplatňujú koncepciu spoločensky zodpovedného podnikania, nepatria len nadnárodné podniky, veľké spoločnosti, ale aj malé a stredné podniky, ako aj podniky v cestovnom ruchu.

1.2.1 Podnikanie s príbehom – „storytelling“

Príbeh je prerozprávanie zážitkov s citom a zmyslom pre detail, ktorý navodí atmosféru poslucháča, že sám ten príbeh prežil. „Storytelling je zámerne zdieľané rozprávanie vďaka slovám a akciám za účelom prínosu pre poslucháča, tak aj pre rozprávača.“¹⁰

„Rozprávanie príbehu je najstaršou formou manažmentu a marketingu vo svete.“¹¹ Rozprávanie príbehov sa stalo dôležitým aspektom v marketingu, ale aj v manažmente a iných organizačných štúdiách. V minulosti sa hlavne využívalo kvôli tomu, že ľudia ešte nepoznali písmo, nemohli príbeh zapísať, ale iba zapamätať si a popripade ho prerozprávať niekomu inému. V dnešnej modernej dobe, keď môžeme príbehy zaznamenať pomocou techniky sa môže zdať, že rozprávanie príbehov už nemá taký zmysel. Ale pre človeka je prirodzené sa učiť sa a poznávať svet cez príbehy.

Ľudia vo všeobecnosti majú radi príbehy a ešte radšej to, keď sa príbeh viaže k miestu, na ktorom sa práve nachádzajú a môžu si živo predstaviť príbeh alebo udalosť, ktorá je im blízka. Dobrí rozprávači majú neobyčajnú schopnosť nadviazať osobné a

¹⁰ NEVOLOVÁ Monika.: *Přestaň prezentovat, začni vyprávět*: Grada Publishind a. s., Pardubice, 2017, 184s. ISBN 978-80-247-5664-6.

¹¹ WARREN, Tracy Crevar.: Discover the Power of Storytelling to Win New Business. In: *CPA Practice Management Forum* [online]. 2010. Dostupné na internete: <https://search.ebscohost.com/?authtype=cookie,ip,uid>

emotívne puto s publikom. Dobrý príbeh v podaní dobrého rozprávača zanechá silný zážitok, pri ktorom zapájame všetky zmysly a máme dojem, akoby sme ten príbeh prežili s nimi.

Storytelling je marketingový spôsob, ktorý môže osloviť mnoho zákazníkov ale musí byť dobre aplikovaný. Musí osloviť svojou dôveryhodnosťou a autencitou, aby ľudí nielen zaujal, ale aby mu aj verili. Ľudia, ktorých daný príbeh osloví, sa oň potom podelia so svojimi známymi. Tento spôsob reklamy nie je finančne náročný a pritom neobťažuje potencionálnych zákazníkov.

Príbeh spojený s podnikom a podnikaním môže byť skrytá zbraň pri rozvoji podnikania, môže pomôcť pri získavaní nových zákazníkov, partnerov či zákazok, pretože pomáha budovať dôveru. Potencionálni klienti takto môžu zistiť, prečo práve vykonávajú takéto podnikanie, a tiež to, ako sa daná osoba podieľala na budovaní podniku.

V podnikateľských príbehoch sa podnikatelia podelia o svoje príbehy a o to, ako prišli na svoje nápady a ako z nich vytvorili úspešné produkty alebo podniky. Každý podnikateľský príbeh je jedinečný, niektorí sa radi podelia aj o rady, skúsenosti či návyky, ktoré ich urobili úspešnými.

1.2.2 Rodinné podnikanie

„Rodinné podniky patria k jednej z najstarších foriem podnikania v Slovenskej republike. Sú jedným z významných prvkov ekonomiky. V porovnaní s ostatnými krajinami (prevažne západnej Európy) má rodinné podnikanie v Slovenskej republike oveľa menšie zastúpenie.“¹² To bolo spôsobené predošlými režimami na našom území, no po roku 1989 sa znova rozvíjajú. Nevýhodou je, že táto tradícia rodinných podnikov bola prerušená na niekoľko rokov, čo malo nepriaznivé následky pre ekonomiku krajiny. Takýmto príkladom sú aj kúpele, ktorými sa zaoberáme v praktickej časti práce. V minulosti boli rodinným podnikom, o ktorý majitelia prišli počas privatizácie.

Rodinné podnikanie existuje už niekoľko storočí a predstavovalo podnikanie na farmách alebo v podnikoch vedených rodinami, v ktorých sa podnik dedil z generácie na generáciu. Za rodinný podnik sa môže pokladať podnik, ktorý tvoria manželia, viacerí

¹² HUDÁKOVÁ Monika. a kol.: *Rodinné podnikanie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, 164 s. ISBN 978-80-8168-208-7.

členovia rodiny alebo členovia viacerých generácií rodiny, ktorí kontrolujú finančnú stránku podniku. Taktiež za rodinný podnik sa pokladá podnik, v ktorom sú identifikovateľné najmenej dve generácie rodiny spojené s podnikateľskou politikou podniku. Definície spojené s rodinným podnikaním sú rôzne, ale všetky spájajú tri základné pojmy: rodina, podnikanie a vlastníctvo.

Koncom 20. storočia sa začali analýzou rodinného podnikania zaoberať viacerí autori. Pri vymedzení a odlišovaní rodinných podnikov odborníci skúmali viaceré kategórie, ako sú zapojenie do podnikania viacerých generácií do podnikania, percentuálny podiel rodiny na majetku podniku, úmysel zotrvania rodiny v podniku a strategická kontrola. Americkí autori Astrachan a Shanke rodinné podnikanie indikovali v troch úrovniach v závislosti od zapájania rodiny do podnikania:

1. široká definícia - najvšeobecnejšie vymedzuje rodinné podnikanie, kde sa rodina minimálne zapája do podnikania, ale má kontrolu nad strategickým smerovaním podniku;
2. stredná definícia - užšie vymedzenie rodinného podniku, keď zakladateľ (majiteľ) má v úmysle zachovať podnik v rodine a odovzdá ho rodinnému príslušníkovi a zároveň sa majiteľ alebo iný príslušník rodiny podieľa na riadení podniku;
3. úzka definícia - najužšie vymedzenie rodinného podniku, v podniku je zapojených viac generácií rodiny, ktoré kontrolujú strategické smerovanie podniku.

Rodinné podniky sú významné, pretože prispievajú k ekonomickému rozvoju, vytvárajú dlhodobú stabilitu, ktorú tvoria špecifické väzby so spoločnosťou a taktiež ich zodpovednosťou, ktorú pociťujú vlastníci.

Rodinné podnikanie v pohostinstve a hotelierstve má aj svoje pozitíva a negatíva. Ku pozitívam sa zaraďuje osobný vzťah vlastníkov ku podniku a jeho okoliu, to, že rodinní príslušníci môžu vykonávať kontrolu činnosti podniku a vyššia kvalita služieb. Medzi negatíva sa zaraďuje prenos problémov z rodinných vzťahov do práce a naopak, taktiež aj neprofesionálne riešenie konfliktov.

1.2.3 Podpora podnikania v cestovnom ruchu na Slovensku

Podpora pre malé a stredné podniky sa skladá z nástrojov a inštitúcií, ktorých hlavným cieľom je rozvoj podnikateľskej činnosti. Pri využívaní nástrojov podpory sa

inštitúcie zameriavajú na riešenie regionálnych problémov, vytváranie nových pracovných miest, rozvoj cestovného ruchu, zvyšovanie exportnej výkonnosti krajiny, výrobu a predaj domácich surovín a materiálov a podobne. Podpora podnikania sa realizuje pomocou nástrojov podpory, ktoré sa delia na finančné a nefinančné.

Tabuľka 1: finančné a nefinančné nástroje podnikania

Finančné nástroje podpory podnikania		Nefinančné nástroje podpory podnikania		
Priame	Nepriame			
<ul style="list-style-type: none"> • Investičné dotácie • Neinvestičné dotácie • Exportné prémie • Príspevky 	<ul style="list-style-type: none"> • Daňová politika • Úverová politika • Štátne záruky • Cenová politika • Osobitné formy 	Poskytovanie informácií	Konzultácie a poradenstvo	Vzdelávacie programy

Zdroj: KUČEROVÁ, Jana., ŠMARDOVÁ Ľudmila.: *Podnikanie v cestovnom ruchu*, 1 vyd. Bratislava:

Wolters Kluwer, 2016, 208 s. ISBN 978-80-8168-396-1.

Ďalšie formy podpory, ktoré inštitúcie poskytujú, sa rozdeľujú na návratné a nenávratné.

- Návratné finančné nástroje - podnikateľský subjekt sa zaväzuje na ich vrátenie podľa vopred dohodnutých podmienok; patria sem odklad platenia dane, zvýhodnený úver, rizikový a rozvojový kapitál, taktiež sa tam zaraďujú aj napr. príspevky, dotácie, daňové úľavy, úľavy na sankciách, úrokoch a poplatkoch.
- Nenávratné finančné nástroje – tvoria ich dotácie, ktoré sa stali významným prostriedkom pri podpore podnikania s rozvoja cestovného ruchu.

Na to, aby mohla podpora podnikania fungovať, je potrebná sieť inštitúcií, ktoré túto podporu realizujú. Tieto inštitúcie sa skladajú z finančných inštitúcií, ústredných orgánov štátnej správy, podporných, poradenských a vzdelávacích inštitúcií, záujmových združení a zväzov.

Ústredné orgány štátnej správy

Orgány štátnej správy sa najmä zameriavajú na implementáciu finančnej podpory z prostriedkov štátneho rozpočtu, ale aj z prostriedkov fondov EÚ. Pri poskytovaní pomoci vystupujú ako sprostredkovateľské a koordinačné orgány. Okrem finančnej pomoci poskytujú aj nefinančnú pomoc, a to v podobe poradenstva, poskytovania informácií a podobne. Nefinančnú pomoc poskytujú kontaktné miesta, na ktorých sa dajú

vybaviť všetky administratívne úkony súvisiace s podnikateľskou činnosťou. Taktiež funguje aj jedno elektronické kontaktné miesto, ktoré spadá pod Ministerstvo vnútra SR.

Finančné inštitúcie

Zameriavajú sa na poskytovanie finančných prostriedkov. Medzi najhlavnejšie inštitúcie, ktoré podporujú podnikanie aj podnikanie v cestovnom ruchu, patrí Slovenská záručná a rozvojová banka a. s., a taktiež aj komerčné banky.

Podporné inštitúcie

Podporné inštitúcie pomáhajú získať informácie pre malých a stredným podnikateľov. Medzi podporné inštitúcie patria Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania, Slovenská agentúra pre cestovný ruch, Slovenská obchodná a priemyselná komora a ďalšie.

Záujmové zväzy a združenia

Záujmové zväzy a združenia vznikajú na základe rovnakých záujmov a predmetu činnosti sprostredkovateľov a producentov. Je to partnerstvo súkromného a verejného sektora. Členmi môžu byť samosprávne orgány, súkromné podniky, ale aj obce a mestá. Na Slovensku sa takýchto zväzov a združení nachádza mnoho. Sú to združenia a zväzy, ktoré väčšinou fungujú ako neziskové organizácie a využívajú nefinančné nástroje podpory na výmenu know-how, zvyšovanie informovanosti a vzdelávanie.

Poradenské a vzdelávacie inštitúcie

Zriaďovateľom je zväčša Európska komisia a tieto inštitúcie pôsobia skoro vo všetkých kútoch Slovenska. Ich cieľom je podporovať rozvoj hlavne malých a stredných podnikov v regiónoch.

2 Cieľ práce

Cieľom záverečnej práce je na základe analýzy, dostupných údajov, poznania histórie a opísania príbehu kúpeľov Išľa navrhnúť opatrenia na ich obnovenie a zatraktívnenie.

Na dosiahnutie hlavného cieľa je potrebné si stanoviť čiastkové ciele, ktoré sú nasledovné:

- Popísať históriu a súčasný stav kúpeľníctva na Slovensku.
- Vysvetliť pojmy spojené s kúpeľníctvom.
- Analyzovať zaniknuté kúpele na Slovensku.
- Vysvetliť pojem podnikanie s príbehom.
- Podrobne popísať kúpele Išľa.
- Vypracovať SWOT analýzu.

3 Metodika práce

Skôr ako sme začali vypracúvať bakalárskej práce, zamerali sme sa na podnikanie s príbehom v kúpeľom cestovnom ruchu. Pre úspešné spracovanie práce bolo potrebné nájsť adekvátne zdroje. Hľadali sme informácie o kúpeľníctve, podnikaní v cestovnom ruchu na Slovensku, ako aj o zaniknutých kúpeľoch Išľa, ktoré sme si zvolili ako tému skúmania.

Na zhotovenie práce sme použili verejne dostupné informačné zdroje, ako sú knižná literatúra domácich aj zahraničných autorov zameraná na kúpeľníctvo, kúpeľný cestovný ruch a podnikanie v cestovnom ruchu. Taktiež sme využili internetové zdroje, časopisy, brožúry atď.

V teoretickej, ale aj v praktickej časti sme využili zväčša metódu analýzy odbornej literatúry, vedeckých článkov a iných odborných publikácií. Pomocou metódy abstrakcie sme vybrali najpodstatnejšie informácie z odborných zdrojov. Taktiež sme využili aj metódu syntézy, keď sme spájali jednotlivé časti teórie do jedného celku.

Získané zdroje sme zhromaždili a zanalyzovali v prvej kapitole, ktorá predstavuje teoretickú časť práce. Kapitola je rozdelená do dve podkapitoly. Prvá podkapitola sa zaoberá kúpeľníctvom, kde opisujeme základné pojmy súvisiace s kúpeľníctvom, históriu a súčasný stav kúpeľníctva na Slovensku a taktiež aj zaniknuté kúpele. Druhá podkapitola približuje problematiku podnikania s príbehom a je doplnená o podporu podnikania v kúpeľnom cestovnom ruchu na Slovensku.

V praktickej časti sme sa zamerali na kúpele Išľa, ktoré sa nachádzajú v mestskej časti Prešova v Nižnej Šebastovej. Prostredníctvom štúdia dokumentov sme vypracovali analýzu kúpeľov Išľa. Na základe analýzy približujeme históriu kúpeľov, druhy využívaných procedúr, počet nájdených a využívaných liečivých prameňov a opisujeme tiež súčasný stav kúpeľov.

V závere praktickej časti práce sme sa zamerali na možnú obnovu kúpeľov Išľa. Analyzovali sme ich prostredie, prostredníctvom vypracovanej SWOT analýzy sme formulovali možný potenciál kúpeľov.

V celej bakalárskej práci sme využili viaceré vedecké metódy, ktorými sme vysvetlili určité pojmy, ako v teoretickej, tak aj v praktickej časti.

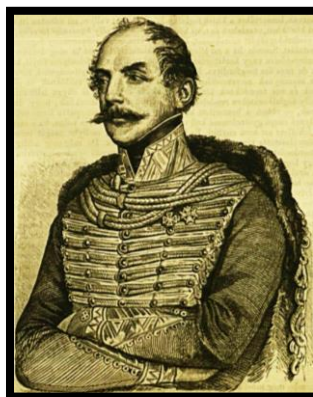
4 Výsledky práce a diskusia

Kúpele Išľa, sú historické kúpele, nachádzajúce sa v severnej časti Prešova. História vzniku Išle sa datuje do osemnásteho storočia a svoje služby poskytovali až do sedemdesiatych rokov 20 storočia. Postupom času chátrali a zanikali, hoci tu boli snahy o ich oživenie. V súčasnosti už kúpele nie sú v prevádzke, ale v myšliach a srdciach rodákov ostali dodnes.

4.1 Príbeh kúpeľov Išľa

Kúpele Išľa sa nachádzajú v mestskej časti Prešova, v Nižnej Šebastovej pod úpäťm Kapušianskeho hradu. Miestni obyvatelia vedeli už dávnejšie, že sa na tomto mieste nachádzajú minerálne pramene. Obyvatelia využívali výnimočnú moc týchto vôd prevažne na liečbu kožných chorôb. Nachádzalo sa tam päť prameňov s názvami Mária, Amália, Ferdinand, Leles a František. Najvyužívanejším prameňom bol prameň Leles. Prameň Mária obsahoval uhličitú vodu a využíval sa ako prírodná stolová voda. Zvyšné štyri pramene boli zložené zo sadrových a slaných vôd. Tieto pramene našli využitie práve na liečenie kožných a ženských chorôb, látkovej premeny, štítnej žľazy, reumatizmu a škrofulózy, t. j. tuberkulózneho zápalu miazgových uzlín na krku. Každý z prameňov mal rozličnú mineralizáciu a obsahoval rozličné chemické zloženia.

Za vznik kúpeľov môžeme vďačiť prešovskému grófovi F. Hallerovi. Gróf Haller dal tieto kúpele postaviť na základe toho, že jeho manželka sa vyliečila v prameni so slanou vodou.

Obrázok 5: Gróf Haller

Zdroj: <http://dka.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=44430>

Po svojej manželke pomenoval aj prameň Amália, dodnes však nevieme, kto a podľa čoho pomenoval zvyšné štyri pramene. Vznik kúpeľov sa datuje do obdobia 18. storočia, keď dal gróf postaviť v blízkosti všetkých piatich prameňov kúpeľný dom. Kúpeľný dom niesol názov Magyar Ischl, čo v preklade znamená maďarská Ischl, tento názov časom zľudovel do podoby Išľa.

Podľa Dr. Wachtela štyri pramene, Amália, Ferdinand, Leles a František, boli dr. Dan. Wagnerom, prof. L. Togniom a Pántoscekom, opakovane podrobené chemickej analýze, okrem prameňa Mária, ktorý sa v analýze nenachádza. Po preskúmaní prameňov sa našli vo vodách nasledovné zložky: síran sodný, chlorid sodný, uhličitan horečnatý, uhličitan vápenatý, oxid železnatý, síra a jód. Z uvedených zložiek mali všetky štyri pramene najvyššie hodnoty v síranu sodného a chloridu sodného. V prameňoch bola tiež objavená zložka sírovodíka, no percento jej obsahu bolo mizivé.

Názov kúpeľov je inšpirovaný názvom rakúskych kúpeľov Bad Ischl. V roku 1838 pribudovali ku liečebnému ústavu jedáleň a hostinec. Okrem toho zriadili park, vysadili dreviny a taktiež vybudovali promenádu. Návštevníci si mohli spríjemniť svoj pobyt okrem relaxu v parku aj v tančiarňi. Vďaka zväčšeniu a zveľadeniu liečebného ústavu a jeho okolia sa v kúpeľoch Išľa rozprúdila čulá kúpeľná prevádzka a stávali sa čoraz populárnejšími.

Obrázok 6: Budova v areáli kúpeľov Išľa v minulosti

Zdroj: <https://www1.pluska.sk/gal/regiony/vychodne-slovensko/video-zaniknute-kupele-pozrite-ake-skvosty-sme-tu-kedysi-mali/7>

V liečebnom dome sa nachádzalo pätnásť kúpeľných kabín, ktoré boli vybavené osemnástimi vaňami. Vody z prameňov sa čerpali pomocou zvieracej sily zo studní a odvádzali sa do spoločnej nádrže. Vodu následne ohrievali v kotloch a privádzali do kúpeľných kabín. Na čerpanie vody využívali technické zariadenie s názvom gapeľ. Toto zariadenie funguje na kruhový pohon, ktorý vytváral kôň alebo krava chôdzou do kruhu.

Obrázok 7: Gapeľ

Zdroj: www.dobsincan.estranky.sk

Na gapeľ či tančiareň si spomína aj prešovský múzejník a fotograf M. Kaľavský. Pán Kaľavský chodieval do kúpeľov vo sviatočné dni, vždy, keď bolo pekné počasie. Bolo zvykom, že sa vybrali dve alebo tri rodiny z jednej ulice spoločne na prechádzku do kúpeľov. Spomína na veľké lúky v blízkosti, kde sa s kamarátmi hrával na naháňačku, alebo na rodinné posedenia s dobrým jedlom v areáli. „Skrývačky boli našou ďalšou obľúbenou zábavou. Rovnako obhliadka tanečného parketu či sledovanie hudobnej skupiny, ktorá vyhrávala tancujúcim. Sediaci pri stoloch okolo parketu družne debatovali a spokojne si užívali voľné chvíle pri dobrej hudbe. My, neposední chlapci, sme boli v neustálom pohybe. Bolo tu pre nás naozaj veľa nového, s čím sme sa doteraz nestretli. Najmä v kúpeľnej časti areálu. Okrem minerálneho prameňa upútal našu pozornosť najmä koník zapriahnutý k dlhšiemu oju dômyselne napojenému na ďalší mechanizmus ozubených kolies a prevod. Stále kráčal dookola s pohľadom do zeme, akoby hľadal stopu svojej podkovy.“¹³

¹³ BILÝ, Marián.: *Šebešské novinky*, Prešov: Občianske združenie Naša Nižná Šebastová, 2020, 4. číslo, 8 strán

Obrázok 8: historická fotografia Nižnej Šebastovej

Zdroj: <http://www.nasaniznasebastova.sk/?p=288>

V kúpeľoch zaviedli aj bahenné kúpele, pripravované z ložísk rašeliny. Na prípravu bahenného kúpeľa sa využívala miestna rašelina, ktorá sa ťažila len približne 50 metrov od kúpeľného areálu. V kúpeľnom areáli sa nenachádzal dostatok izieb, aby sa mohli ubytovať všetci hostia naraz, preto hostia využívali možnosť ubytovania v blízkych domoch mestskej časti. Najčastejšími návštevníkmi kúpeľov bola najmä šľachta a obyvatelia z Prešova, patriaci k strednej vrstve.

Obrázok 9: Reklama na bahenné kúpele v Išli

Zdroj: <https://www1.pluska.sk/gal/regiony/vychodne-slovensko/video-zaniknute-kupele-pozrite-ake-skvosty-sme-tu-kedysi-mali/25>

Na konci 19. storočia sa novým majiteľom kúpeľov stal gróf Wengerský, ktorý kúpeľom vdýchol nový život. Organizoval v kúpeľnom areáli rôzne športové a spoločenské podujatia, na ktorých sa zúčastňovali významné osobnosti Prešova a Šarišskej župy. Gróf bol veľkým obdivovateľom koní a konských športov. Tak v roku 1903 zorganizoval na priľahlých pozemkoch a v blízkosti kúpeľného areálu prvé konské

dostihy pod záštitou prešovskej posádky a Štátneho žrebčince v Prešove. Jazdci, ale aj bohatí priaznivci dostihov využili možnosť na ubytovanie v kúpeľoch, a dokonca im dovolili v areáli aj ustajniť ich kone. V areáli sa do roku 1915 nachádzala aj voziareň, ktorú neskôr prestavali na kolkáreň pre hostí. Na tieto dostihy prišlo až neočakávane veľké množstvo divákov, čo bolo zlé pre organizátorov podujatia, no dobré pre kúpele. Pričinením grófa Wengerského sa rozšírili kúpeľné kapacity, zlepšili sa podmienky pre pobyt hostí a zvýšilo sa povedomie o samotných kúpeľoch. To, že kúpele boli vychýrené, dosvedčuje aj pozvánka do kúpeľov, ktorá je napísaná v maďarskom jazyku.

Obrázok 10: Pozvánka do Išle v maďarskom jazyku

Zdroj: <https://www1.pluska.sk/gal/regiony/vychodne-slovensko/video-zaniknute-kupele-pozrite-ake-skvosty-sme-tu-kedysi-mali/27>

Voľný preklad obsahu pozvánky hovorí o otvorení prerobených maďarských kúpeľov Išľa 8. mája 1904. Opisuje ich lokalitu v blízkosti Prešova, vtedajšieho Eperjesu. Taktiež hovorí o piatich prameňoch, ktoré boli skúmané Wagnerom Danielom a Pantocsekom už v roku 1838. Hovorí aj o tom, že o týchto kúpeľoch sa zmiňujú aj medzinárodné noviny, ktoré ich zaraďujú medzi 10 najznámejších či najlepších maďarských kúpeľov. Ďalej opisuje zrekonštruované izby a vane, ktoré sú pekné, čisté a nové. Taktiež píše o dobrej vôni jedla, výbornej kuchyni, ochotnom personáli a doprave z Prešova.

Na prelome 19. a 20. storočia kúpele začali upadať. Hlavný dôvod úpadku bol nezájem majiteľov o zveľaďovanie a budovanie Išľa. Kúpele už nenavštevovala solventná klientela, tí dávali prednosť upraveným a honosnejším miestam. V 20. rokoch

20. storočia ich odkúpil J. Fecko, ktorý ich venoval svojej dcére Márii ako svadobný dar. Ona sa vydala za J. Semana, ktorý po návrate z Ameriky odkúpil zvyšné časti areálu. Aj napriek problémom dokázali naďalej poskytovať kúpeľné služby klientom, teda dlhšie než okolité kúpeľné zariadenia. Ku 20. rokom minulého storočia, keď prebiehala hospodárska kríza, sa viaže aj historka spojená s kúpeľmi:

„Miestnemu krčmárovi prudko klesli tržby, pretože miestni namiesto piva a tvrdého alkoholu dávali prednosť konzumácii miestnej kyselky. Krčmár chcel tomu zabrániť a rozhodol sa hodiť do vodného zdroja zdochnutého koňa. Či mu to pomohlo, to už história nehovorí.“¹⁴

V roku 1941 prešiel kúpeľný dom rekonštrukciou. V roku 1949 boli kúpele priradené pod Správu československých kúpeľov a žriediel v Prahe, neskôr ich preradili pod reštaurácie a jedálne Prešov. Vznikla snaha aj o revitalizáciu zdroja minerálnej vody. Najprv ju skúšali čerpať čerpadlom poháňaným dieselovým motorom, neskôr aj elektrickým čerpadlom. Následne sa zistilo, že pramene už nie sú také výdatné, čo sa minerálnych látok týka. To malo za následok zníženie záujmu o využívanie kúpeľov. Ich využitie sa okresalo len na vaňové kúpele bez procedúr a niekoľko mesiacov do roka poskytovali ambulantné služby pacientom z blízkeho okolia.

„Existujúca štúdia geologických a hydrogeologických pomerov územia kúpeľov, vyhotovená v súvislosti s nedávnou snahou o opätovné vybudovanie kúpeľno-relaxačno-rehabilitačného areálu kúpeľov Išľa (na základe objednávky spoločnosti Help Jozef Hreha s. r. o.), upozornila okrem iného aj na možné negatívne zásahy v blízkosti areálu, ktoré viedli k zmenám výdatnosti a chemizmu minerálnych prameňov.“¹⁵ Jedným s hlavným negatívnym vplyvom na minerálne pramene bolo vybudovanie vojenského letiska v blízkosti kúpeľov v rokoch 1937 –1940. Ďalším negatívnym vplyvom v roku 1962 odvodnenie pozemkov. Pôvodný projekt drenážneho systému mal zviest' vodu mimo areál kúpeľov, ale na to reagoval vtedajší majiteľ a projekt prerobili, aby drenážny systém viedol priamo cez kúpele. To spôsobilo, že sa do minerálnych prameňov dostávala aj zrážková voda a to ich znehodnotilo. Napriek značnej strate kvality prameňov sa pokračovalo v ich používaní aj po vybudovaní nového kúpeľného domu, pokračovali až do deväťdesiatych rokov 20. storočia. Vtedy sa celý areál prestal využívať a začal chátrať.

¹⁴ POTOČNÁ, Eva., CMOREJ Július.: *Kúpele odviata časom*. Poprad: Region Poprad, 2012, 208 s. ISBN: 987-80-970183-3-7.

¹⁵ BILÝ, Marián.: *Šebešské novinky*, Prešov: Občianske združenie Naša Nižná Šebastová, 2020, 24. číslo, 8 strán

„Neskoršie analýzy miestnych minerálnych vôd však preukázali dramatické zmeny v chemizme niektorých prameňov v porovnaní s analýzami z roku 1838. Z existujúcich piatich minerálnych prameňov mal totiž iba jeden prameň vodu s liečivými účinkami.“¹⁶

4.2 Súčasný stav kúpeľov Išľa

Areál kúpeľov po privatizácii v 90. rokoch vlastnila spoločnosť Horex, po jej krachu kúpele začali rýchlo upadať. Synovi J. Semana, J. M. Semanovi, boli v reštitučnom konaní prinavrátené pozemky v roku 2006. Vlastník pozemkov aj napriek tomu, že obdržal viacero ponúk od záujemcov, odmietal pozemky prenajať či predať. V roku 2007 sa pozemky podarilo odkúpiť J. Hrehovi. Pán Hreha mal ideu, ako zrekonštruovať kúpeľný dom aj ubytovacie kapacity, vrátane vyčistenia studní a prameňov. Tento plán chcel realizovať v rokoch 2012 - 2013. Podľa plánov kúpeľný areál mal byť prestavaný na lesopark s jazierkami, s parkoviskom s kapacitou 80 miest. V novovybudovanej budove sa mala nachádzať reštaurácia s kapacitou 220 miest, nočný bar s kapacitou 60 miest a aj viacúčelová miestnosť s kapacitou 130 miest. V starom kúpeľnom dome malo okrem zrekonštruovaných izieb pribudnúť aj Wellness Centrum s poskytovaním relaxačno-rekreačných služieb. Niektoré z týchto plánov stihol pán Hreha zrealizovať, ako môžeme vidieť na obrázku číslo 11:

- V ľavej časti - stará liečebná budova, ktorá prešla čiastočnou rekonštrukciou vnútorných priestorov.
- V pravej časti - od kúpeľného domu sa nachádza novo vybudovaná budova, ktorá mala slúžiť ako reštaurácia a spoločenská miestnosť pre kúpeľných hostí. Taktiež zrekonštruované a zmodernizované detské ihrisko. A tieto budovy patrili do vlastníctva pánovi Hrehovi.
- Na obrázku za stromami môžeme vidieť oranžovú budovu, ktorá momentálne funguje ako reštaurácia. J. Ivaneckému sa podarilo zrekonštruovať budovu, ktorá niekedy slúžila ako hostinec. Od roku 2015 tam prevádzkuje Reštauráciu Išľa.

¹⁶ BILÝ, Marián.: *Šebešské novinky*, Prešov: Občianske združenie Naša Nižná Šebastová, 2020, 24. číslo, 8 strán

Obrázok 11: Budovy v areáli kúpeľov Išľa v súčasnosti

Zdroj: <https://restaurantguru.com/>

Po čiastočnom splnení plánov sa pán Hreha dostal do finančných problémov ktoré vyústili do exekúcie. Následne bola v roku 2019 vyhlásená aukcia na zastavanú plochu a nádvorie, ktoré vlastnil pán Hreha. „Cena predmetu dražby bola stanovená podľa znaleckého posudku č. 24/2019 vypracovanom znalcom: Ing. Evou Hakajovou zo dňa: 28.03.2019 na sumu 354 000,00 EUR.“¹⁷ Podľa katastra Slovenskej republiky od 2.10.2019 danú zastavanú plochu a nádvorie vlastní pán M. Boľanovský. Od roku 2019 sa uskutočnili terénne úpravy.

4.3 SWOT analýza Kúpeľov Išľa

Na základe údajov získaných počas nášho skúmania sme uskutočnili analýzu SWOT. Identifikovali sme príležitosti a hrozby, ktoré pochádzajú z externého prostredia. Silné a slabé stránky sme neuvádzali z toho dôvodu, že dané kúpele nefungujú momentálne ako podnik a nenachádza sa tam interné prostredie

Tabuľka 2: SWOT analýza kúpeľov Išľa

Príležitosť	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšovanie infraštruktúry • Lokalita blízko mesta • Existencia budov 	<ul style="list-style-type: none"> • Zlá hospodárka situácia • Zlá epidemiologická situácia • Nezáujem o kúpele

¹⁷ OBCHODNÝ VESTNÍK. In: *vestnikonline.sk monitorovací systém Obchodného vestníka* [online]. [cit. 17.4.2021] Dostupné na internete: <https://vestnikonline.sk/records/detail/1835910>

<ul style="list-style-type: none"> • Prírodné predpoklady • Nenachádzajú sa v blízkosti iné kúpeľne zariadenia 	<ul style="list-style-type: none"> • Znehodnotenie prameňov • Potreba investícií
--	--

Zdroj: vlastné spracovanie

Priležitosti

Zlepšovanie infraštruktúry. Mesto Prešov ešte stále nemá svoj obchvat, no na niektorých častiach sa už pracuje. Západnú časť obchvatu majú otvoriť v lete 2021. Severná časť obchvatu je rozdelená na dve etapy, prvá etapa sa realizuje a druhá etapa je momentálne v stave verejného obstarávania, no projekt už je známy. Tento obchvat by mal viesť len pár kilometrov od areálu kúpeľov, čo by mohlo k nim priviesť viac návštevníkov a taktiež uľahčiť cestu dodávateľom.

Dobrá lokalita. Kúpele sa nachádzajú v mestskej časti krajského mesta Prešov cez ktorú prechádza mestská hromadná doprava mesta Prešov. Autobus číslo 21 má hneď pred areálom kúpeľov zastávku s názvom Išľa. Do mesta Prešov vedú diaľnice z Košíc ktorá ďalej vedie do Maďarska, a z Popradu, ktorá je súčasťou diaľnice do Bratislavy. Kúpele sa tiež nachádzajú v blízkosti rýchlostnej cesty, ktorá vedie cez Bardejov až ku poľským hraniciam.

Existencia budov. Dnes sa v areáli nachádzajú 3 budovy. Jedna z nich je Reštaurácia Išľa, v ktorej je spustená prevádzka od roku 2015. Ďalšia budova je kúpeľný dom, ktorý v minulosti prešiel čiastočnou renováciou, no od roku 2013 ďalej chátra. Tretia budova je novostavba, ktorá mala slúžiť na spoločenské podujatia.

Prírodné predpoklady. V areáli kúpeľov sa nachádzajú pramene obsahujúce vodu s liečivými účinkami. Okolie areálu nie je znečistené chemickými látkami, odpadom atď. Areál sa nachádza v teplej a slnečnej klíme. Sú tu vhodné prírodné podmienky pre rozvoj turizmu a rekreácie.

Iné kúpeľne zariadenia. Prešov mal kedysi viacero kúpeľov, no v súčasnosti žiadne nie sú v prevádzke. Najbližšie sa nachádzajú Bardejovské kúpele, ktoré ležia 45 km od Nižnej Šebastovej. V Prešove sa nachádza aquapark Delňa, ktorý ponúka wellness služby.

Hrozby

Zlá hospodárska situácia. Zlá ekonomická situácia zhoršuje, ale aj znižuje kúpyschopnosť, následkom čoho môže dôjsť ku zničeniu podnik.

Zlá epidemiologická situácia. Zlá epidemiologická situácia dokáže úplne zruinovať niektoré oblasti podnikania, pričom cestovný ruch patrí v tomto smere k najcitlivejším oblastiam, ako to môžeme pozorovať už niekoľko mesiacov. Na druhej strane epidemiologická situácia môže viesť k zvýšenej motivácii o starostlivosť o zdravie a kondíciu ľudí.

Nezáujem o kúpele. Nižšia úroveň príjmov obyvateľstva Prešovského kraja predstavuje hrozbu, že zo strany spotrebiteľov a pacientov bude o kúpele nižší záujem.

Znehodnotenie prameňov. Z poslednej analýzy z roku 2012 vyplýva, že štyri pramene boli znehodnotené, no jeden ešte stále obsahuje vodu s liečivými účinkami.

Potreba investícií. Na obnovu kúpeľov je potrebná vyššia finančná čiastka. V dražbe v roku 2019 sa zastavaná plocha s nádvorím vydražila za 354 000 eur. Na fungovanie celého kúpeľného areálu je potrebné odkúpenie areálu vrátane parku, zrekonštruovanie budov, kúpu zariadenia do kúpeľného domu. Tiež je potrebné vyhradiť finančné prostriedky na spropagovanie kúpeľov, aby sa dostali do povedomia ľudí.

4.4 Predpoklady rozvoja v danej lokalite

Lokalizačné predpoklady

Prírodné a klimatické podmienky sú priaznivé pre rozvoj cestovného ruchu. Podnebie mesta Prešov je vzhľadom na jeho nadmorskú výšku priaznivé, prevažná časť mesta patrí do teplej oblasti, iba vyššie ležiace časti, či okraje okolitých pohorí patria do oblasti mierne teplej.

V areáli kúpeľov Išľa sa nachádza 5 prameňov. Z analýzy, ktorú nechal vypracovať pán Hreha, ako sa píše v Šebešských novinách, má už iba jeden prameň vodu s liečivými účinkami.

V okolí kúpeľov sa nachádzajú rôzne atrakcie, či už ide o historické (Solivar, námestie či konkatedrála v Prešove, drevené kostolíky zaradené do UNESCO), turistické (Opálové bane, Kapušiansky hrad, Šarišský hrad, Zbojnický hrad, Šebešský hrad, Stráž), jazdectvo, adrenalínové športy (tandemový zoskok padákom) a iné.

Počas roka sa organizujú rôzne podujatia, či už v Prešove, alebo v jeho okolí. Medzi najznámejšie patrí deň otvorených dverí v pivovare Šariš, Dobrý festival, ktorý víta aj zahraničných interpretov, alebo Deň mesta Prešov, na ktorom vystupujú skôr lokálne skupiny.

Selektívne predpoklady

V roku 2020 malo mesto Prešov z demografického hľadiska 84 853 obyvateľov, pričom prevažuje ženské pohlavie; žien je približne o 4 000 viac ako mužov, priemerný vek obyvateľov je 38 rokov. To, že v prešovskom okrese žije viac žien ako mužov, je pre kúpele využiteľný údaj, keďže v kúpeľoch sa liečili okrem iného aj ženské choroby.

Realizačné predpoklady

Komunikačné siete ku kúpeľom zo strany verejnej dopravy mesta Prešov sú obsluhované autobusom číslo 21, ktorý má zástavku s názvom Išľa hneď pred vstupom do areálu kúpeľov. V tejto mestskej časti sa nachádza rýchlostná cesta, ktorá vedie, ktorá vedie cez historické mesto Bardejov až ku poľským hraniciam. Momentálne sa pracuje na prvej časti severného obchvatu, ktorý má spojiť diaľnicu z Bratislavy do Košíc.

Ubytovacie zariadenia sa najbližšie nachádzajú v meste Prešov, ktoré disponuje desiatkami hotelov a penziónov. Stravovacie zariadenie sa nachádza aj v priamo v areáli kúpeľov s názvom Reštaurácia Išľa, neďaleko sa nachádzajú aj ďalšie stravovacie zariadenia, najviac sa ich však nachádza v meste Prešov.

4.5 Návrhy na obnovu kúpeľov

Vzhľadom na to, že kúpele v roku 2012 už prešli čiastočnou rekonštrukciou a došlo k vybudovaniu novej budovy, potencionalny investor sa už nebude musieť zaoberať opravou starej kanalizácie, prípadne inými inžinierskymi sieťami. Bude však potrebné celý areál prekontrolovať z hľadiska bezpečnosti, ako napríklad statika budov a funkčnosti či sa budovy nachádzajú v prevádzky schopnom stave.

Pre fungovanie kúpeľov bude potrebné dokončiť už začatú rekonštrukciu, po popřípade vykonať celkovú rekonštrukciu interiéru a exteriéru. Taktiež je potrebné zveľadiť okolie budov, ako napríklad odstrániť kry a suché stromy. Pre zveľadenie exteriéru kúpeľov by bolo najlepšie vysadiť nové okrasné dreviny, vytvoriť chodníčky s lavičkami, kde by si mohli zákazníci, ale aj návštevníci oddýchnuť.

Ďalším hlavným bodom je zviditeľnenie kúpeľov. O kúpeľoch Išla má vedomosť zväčša iba staršie obyvateľstvo Prešova, alebo ľudia, ktorí bývajú v okolí kúpeľov, prípadne okolo nich denne prechádzajú. Pre potencionálneho investora by bolo potrebné, aby sa o kúpeľoch dozvedeli aj mladší ľudia, a aj takí, ktorí bývajú ďalej od Prešova. Z marketingového hľadiska je najlepšie oslovovať mladých ľudí cez sociálne siete, keďže sú čím ďalej, tým viac populárne a využívané. Pri oslovení starších občanov by bolo vhodné spolupracovať s jednotou seniorov, DSS-kami, prípadne s inými organizáciami zameriavajúcimi sa na seniorov. Tieto organizácie by informovali svojich klientov o aktuálnych ponukách v kúpeľoch prostredníctvom letákov, alebo len slovne, taktiež by mohli zorganizovali ich spoločnú návštevu.

Z marketingového hľadiska, by bolo vhodné zriadiť účty napríklad na Facebooku a Instagrame. Taktiež by bolo ideálne založiť internetovú stránku, kde by sa ponúkali základné informácie o kúpeľoch, ich histórii, procedúrach, ale aj o ubytovaní či stravovaní. Minulosti kúpeľov by sa mala venovať obzvlášť veľká pozornosť, keďže kúpele majú viac ako storočnú históriu a zmienky o nich sa niesli Rakúsko-Uhorskom.

Taktiež by bola vhodná spolupráca s Oblastnou organizáciou cestovného ruchu regiónu Šariš. Táto organizácia by pomohla potencionálnemu investorovi s propagáciou podniku, aj s možnosťou získania dotácie od štátu na realizáciu aktivít na podporu cestovného ruchu.

Potencionálny majiteľ môže požiadať aj o nenávratný finančný príspevok od Ministerstva hospodárstva SR, z fondov Európskeho spoločenstva alebo od Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry. Nenávratný finančný príspevok od Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry je cielený na vytvorenie komplexných turistických služieb s celoročnou prevádzkou, na obnovenie kultúrneho dedičstva s prírodným potenciálom, na nové produkty cestovného ruchu s dôrazom na lepšie využitie kultúrnych, technických a historických pamiatok SR a prírodných zvláštností a iné. Nenávratný finančný príspevok od Ministerstva hospodárstva SR má výzvy aj na regionálnej báze, ktoré sú cielené na zlepšovanie konkurencieschopnosti v cestovnom ruchu v rámci regiónu. Poskytnutie nenávratného finančného príspevku z fondov Európskeho spoločenstva závisí od danej žiadosti, ktorú predkladá žiadateľ o poskytnutie príspevku.

Záver

Slovenské územie disponuje vďaka svojej polohe veľkým množstvom prameňov, či už minerálnych, alebo termálnych. To potvrdzuje aj mnoho kúpeľov a kúpeľných miest na Slovensku, no nie všetky sú v prevádzke. Ľudia majú stále čoraz väčší záujem o využívanie kúpeľných služieb, preto by bolo vhodné oživiť kúpele, ktoré z rôznych dôvodov už neposkytujú kúpeľné služby, ale v minulosti boli populárne a plne využívané.

Cieľ záverečnej práce bol na základe analýzy, dostupných údajov, poznania histórie a opísania príbehu kúpeľov Išľa navrhnúť opatrenia na ich obnovenie a zatraktívnenie. Tieto opatrenia sú prezentované v praktickej časti práce a vyplývajú z poznania histórie a súčasného stavu kúpeľov, zo Swot analýzy, ktorá poukazuje na príležitosti a hrozby, predpoklady rozvoja cestovného ruchu v danej lokalite a z návrhov na zlepšenie kúpeľov.

Pre potencionálneho investora, ktorý by uvažoval o obnove kúpeľov Išľa, je potrebné odkúpiť alebo prenajať dané pozemky a budovy v areáli. Interiér a exteriér by postupne mohol zveľaďovať a urobiť z nich znova miesto, kde budú ľudia radi chodiť hoci len na prechádzky, ako to bolo v minulosti. Na to, yby sa občania dozvedeli o Išli a jej znovuo tvorení bude potrebné zapracovať aj na marketingu a na propagácii kúpeľov. Základom by mala byť ich oficiálna webstránka, poprípade účty na sociálnych sieťach.

Tieto návrhy by mohli byť elementárnymi podkladmi pre majiteľa pri potencionálnej obnove kúpeľov. Ich využitím by sa zvýšilo povedomie verejnosti o kúpeľoch a ich histórii, ktorá by mohla zvýšiť záujem zákazníkov o poznanie takýchto kúpele.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. BILÝ, Marián.: *Šebešské novinky*, Prešov: Občianske združenie Naša Nižná Šebastová, 2020, 24. číslo, 8 strán.
2. BILÝ, Marián.: *Šebešské novinky*, Prešov: Občianske združenie Naša Nižná Šebastová, 2020, 4. číslo, 8 strán
3. DULLA Matúš. a kol.: *Slávne kúpele Slovenska*, 1 vyd. Praha: Foibos, 2015, 308 s. ISBN 987-80-87073-80-3.
4. ELIAŠOVÁ Darina.: *Slovenské kúpeľníctvo v 20. storočí*, 1 vyd. Bratislava: EKONÓM, 2009, 201s. ISBN 978-80-225-2887-0.
5. GÚČIK, Marián., KOLEKTÍV: *Manažment cestovného ruchu*, 2 vyd. Banská Bystrica: DALI-BB, 2010, 152s. ISBN 978-80-89090-67-9.
6. HEALEY, Matthew.: *Co je branding?*. Praha: Slovart, 2008, 256s. ISBN 978-80-7391-167-6.
7. HOLUB Dušan., MAGUROVÁ Hana., KROPAJ Marián. *Legislatíva kúpeľníctva ako súčasť cestovného ruchu v slovenskej republike*. Podľa ŠTĚPÁNKOVÁ K.: *Právo v podnikaní*. Praha: TROAS, s. r. o., 2017, 308s. ISBN 978-80-88055-03-7.
8. HUDÁKOVÁ Monika. a kol.: *Rodinné podnikanie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, 164 s. ISBN 978-80-8168-208-7.
9. KASARDA Martin.: *Kúpele Slovensko, krajina živej vody*, 1. vyd.: DAJAMA, 2020, 160 s. ISBN 978-80-8136-115-9.
10. KOLEKTÍV: *Služby a cestovný ruch*. Bratislava: Sprint, 1999, 549s. ISBN 80-88848-51-2.
11. KUČEROVÁ, Jana., ŠMARDOVÁ Ľudmila.: *Podnikanie v cestovnom ruchu*, 1 vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, 208 s. ISBN 978-80-8168-396-1.
12. MALÍKOVÁ Katarína.: *Podnikanie v cestovnom ruchu*. Bratislava: PROGRESSUS SLOVAKIA s.r.o., 2010, 302s. ISBN 978-80-970510-0-6.
13. MULÍK Ján.: *Dejiny kúpeľov a kúpeľníctva na Slovensku*, 1 vyd. Martin: Osveta, 1981, 183 s. ISBN 70-021-81.
14. NEVOLOVÁ Monika.: *Přestaň prezentovat, začni vyprávět*: Grada Publishind a. s., Pardubice, 2017, 184s. ISBN 978-80-247-5664-6.
15. POTOČNÁ, Eva., CMOREJ Július.: *Kúpele odvíate časom*. Poprad: Region Poprad, 2012, 208 s. ISBN: 987-80-970183-3-7.

16. WACHTEL David.: *Ungarns kurorte und mineralquellen*. Bei Sering & Hennicke, Oedenberg, Germany: Oedenburg, 1859.

Elektronické zdroje

1. Ako sa vyvíjal trh práce v roku 2020 v Prešovskom kraji?. In: *Geoportál Prešovského kraja* [online]. 2021. Dostupné na internete: <https://geopresovregion.sk/home/2021/02/01/ako-sa-vyvijal-trh-prace-v-roku-2020-v-presovskom-kraji/>
2. História a súčasnosť. In: *KÚPELE ČERVENÝ KLÁŠTOR SMERDŽONKA* [online]. Dostupné na internete: <https://kupelecks.sk/o-nas/historia-a-sucasnost/>
3. História. In: *AQUA SPAGÁNOVCE*. [online]. Dostupné na: <https://www.kupeleganovce.sk/o-nas/>
4. HOTEL.CZ a.s.: Peloidy [online]. Dostupné na internete: <https://www.spa.cz/lazenska-procedura/peloidy/>
5. Inšpektorát kúpeľov a žriadiel. In: *Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky* [online]. 2016. Dostupné na internete: <https://www.health.gov.sk/?inspektorat-kupelov-a-zriediel-1>
6. JUHÁSZOVÁ, V.: Mali sme ich stovky, ostalo len zopár. Pozrite si naše zaniknuté kúpele. In: *SME Plus* [online]. 2015. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/8041117/mali-sme-ich-stovky-ostalo-len-zopar-pozrite-si-nase-zaniknute-kupele.html#>
7. KOŠUTHOVÁ A.: Prešovské kúpele Išla sa zatiaľ nepodarilo oživiť. In: *Korzár Prešov* [online]. 2015. Dostupné na internete: <https://presov.korzar.sme.sk/c/8035572/presovske-kupele-isl-sa-zatial-nepodarilo-ozivit.html>
8. Liečebné kúpele. In: *Asociácia slovenských kúpeľov* [online]. Dostupné na internete: <http://ask.sk/radime-vam/slovník/>
9. Minerálne vody a kúpeľníctvo na Slovensku. In: *Veda na dosah* [online]. 2016. Dostupné na internete: <https://vedanadosah.cvtisr.sk/priroda/mineralne-vody-a-kupelnictvo-na-slovensku/>

10. OBCHODNÝ VESTNÍK. In: *vestnikonline.sk monitorovací systém Obchodného vestníka* [online]. [cit. 17.4.2021] Dostupné na internete: <https://vestnikonline.sk/records/detail/1835910>
11. Obnova kúpeľov Grössling: Čo pokazili rekonštrukcie v minulosti a čo sa dá zachrániť?. In: *Bratislavské noviny* [online]. 2021. Dostupné na internete: <https://www.bratislavskenoviny.sk/rozhovory/64090-obnova-legendarnych-kupelov-gr-ssling-s-buracimi-pracami-sa-ma-zacat-v-lete>
12. OZTURK I.: International Review of Management and Marketing. Turecko. In: *EconJournals* [online]. 2020, ISSN: 2146-4405. Dostupné na internete: <https://econjournals.com/index.php/index/search/search>
13. Slovenské prírodné liečivé kúpele s indikáciami. In: *Slovenská agentúra pre cestovný ruch* [online]. Dostupné na internete: https://sacr3-files.s3-eu-west-1.amazonaws.com/PDF%20zoznamy/Kupele/Spa_SK.pdf
14. Šuterová, Viola: Podnikanie v kúpeľníctve. Prednáška z predmetu Kúpeľníctvo a wellness. Obchodná fakulta ekonomickej univerzity v Bratislave.
15. HOLUB Dušan., MAGUROVÁ Hana., KROPAJ Marián. Legislatíva kúpeľníctva ako súčasti cestovného ruchu v slovenskej republike. Podľa ŠTĚPÁNKOVÁ K.: Právo v podnikání. Praha: TROAS, s. r. o., 2017, 308s. ISBN 978-80-88055-03-7.
16. Turzovské kúpele v Gelnici. In: *Čierne diery* [online]. Dostupné na internete: <https://www.ciernediery.sk/turzovske-kupele-v-gelnici/>
17. WARREN, Tracy Crevar.: Discover the Power of Storytelling to Win New Business. In: *CPA Practice Management Forum* [online]. 2010. Dostupné na internete: <https://search.ebscohost.com/?authtype=cookie,ip,uid>